
Het onverwachte accoord



De ministeries **VROM** en **EZ**, milieu-inspectie, provincie, gemeente en de bedrijfsleiding van **AAgrunol** onderhandelen ondertussen over de voorwaarden. **AAgrunol** werkt niet bepaald mee en na bijna een jaar zit er nog helemaal geen schot in. Tot in november 1981 plotseling alles rond is. Vanwaar dat onverwachte succes? 'De gemeente deed water bij

de wijn, ze wilde **AAgrunol** weg hebben en gaf toe aan bepaalde eisen, anders bleef het bedrijf gewoon zitten,' verklaren ambtenaren die indertijd bij de gemeente werkten.

AAgrunol krijgt rijkssubsidie voor de verhuizing en voor de nieuwe vestiging in Delfzijl en de gemeente betaalt een goede prijs voor

Gemeente krijgt **AAgrunol-gebouwen op de koop toe**

de grond: bijna vijf miljoen gulden. Voor 6,2 hectare bruikbare grond in het midden van de stad zou dat een normaal bedrag geweest zijn. Maar op de koop toe krijgt de gemeente de gebouwen die gesloopt moeten worden en een bodem die vervuild is.



Geen gesprek meer mogelijk

A Agrunol-directeur Van Vuuren wil helemaal geen commentaar geven: 'We hebben niets met die sanering te maken, daar zeg ik dus niks over. En die verhuizing is al zolang geleden, dat weet ik niet meer.'

Een andere AAgrunol-medewerker uit die tijd, herinnert zich de verhuizing nog wel: 'Het vervelende was dat er geen gesprek meer mogelijk was met de actievoerders van de Werkgroep AAgrunol. Zij zagen ons als

lieden die alleen maar vervuilden en omgekeerd dachten wij; zij willen ons alleen maar weg hebben. Naar argumenten werd niet meer geluisterd. Het is geen lolletje als je steeds uitgejouwd wordt. En de dreiging dat je weg moet is niet stimulerend. We moesten dure veiligheidsvoorzieningen aanbrengen, maar als je misschien binnenkort toch dicht moet, heb je natuurlijk geen trek in zulke investeringen.'

'De gemeente vond ook dat wij weg moesten en toen bereikten we een deal. Zo gaat dat in het bedrijfsleven. U wilt ons weg hebben? Dat kost u dan dit of dat! Niemand wist toen hoe duur die sanering zou worden; de schattingen liepen uiteen. Hoe het contract er ook uitziet, je wilt zekerheid. AAgrunol wilde gewoon niet de kans lopen om na een tijd ineens een bedrag te moeten betalen, hoeveel het ook zou zijn. Als jij verhuist en je schakelt een verhuisbedrijf in, dan spreek je een prijs af. Je betaalt het afgesproken bedrag en daarvoor mag je verwachten dat je spullen verhuisd worden. Dan wil je niet na een half jaar nog eens een rekening krijgen, omdat een verhuizer zich aan je piano vertild heeft.'

Volgens de regels draait de gemeente op voor een tiende deel van de bodemsaneringskosten. De rest, 90% dus, moet het Rijk betalen. Maar de kans is groot dat die kosten op de vervuiler AAgrunol verhaald kunnen worden. Dat wil het bedrijf niet en de gemeente geeft toe. AAgrunol krijgt de verzekering dat de gemeente die schoonmaakkosten nooit op het bedrijf zal verhalen. In het contract tussen gemeente en AAgrunol staat zelfs: 'De gemeente aanvaardt ... de kosten van sanering ... van de bodem en het grondwater.'

Sterker nog, gemeente en AAgrunol spreken nog iets af: mocht 'de veroorzaker van de verontreiniging' ooit door de rechter gedwongen

worden (een deel van de) kosten van de bodemsanering terug te betalen dan krijgt de gemeente Groningen daar tien procent van, omdat zij in eerste instantie ook tien procent moet betalen van de saneringskosten. Deze tien procent - zo staat in het contract - zal de gemeente weer doen toekomen aan AAgrunol. Het spreekt dus vanzelf dat de gemeente AAgrunol niet aansprakelijk heeft gesteld.

De telex

Pas later blijkt dat er druk op de onderhandelingen is uitgeoefend door de staatssecretaris van Milieuhygiëne I. Lambers. Zij stuurt een telex, waarin ze stelt dat in bodemverontreinigingsgevallen de vervuiler moet betalen en dat in het geval AAgrunol het bedrijf inderdaad zal moeten betalen als er niet voor een bepaalde datum overeenstemming is bereikt over een verplaatsing naar Delfzijl.

De letterlijke tekst van de telex luidt: 'over de financiering van de bodemsanering kan ik op dit moment nog geen standpunt innemen. Wel kan ik u zeggen dat ik het voor de hand liggend acht dat de kosten hiervan zoveel mogelijk verhaald worden op de veroorzaker, i.c. het bedrijf, indien niet voor 1 december a.s. overeenstemming tussen de gemeente en FBC wordt bereikt over een plan tot verplaatsing'.

AAgrunol interpreteert de telex als 'wanneer we voor 1 december overeenstemming hebben, dan worden de kosten van de bodemsanering niet op ons verhaald'. Kamerleden voelen Lambers later aan de tand over de telex en zij zegt dat AAgrunol 'vanzelfsprekend' verantwoordelijk gesteld wordt voor de door het bedrijf veroorzaakte bodemverontreiniging. En inderdaad neemt het Rijk een advocaat in de arm om AAgrunol aansprakelijk te stellen voor de saneringskosten.



Bodemonderzoek AAgrunol-terrein

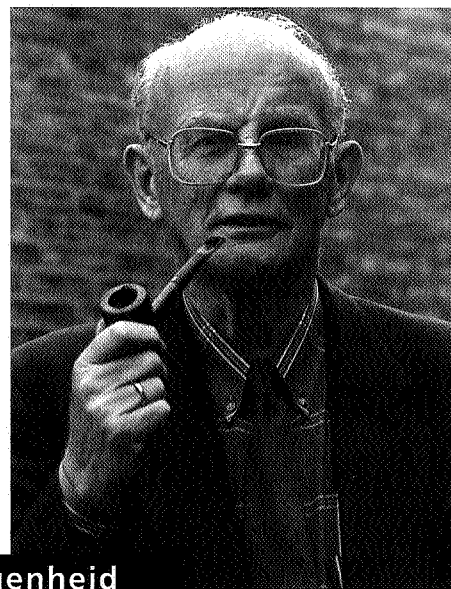
Toenmalig burgemeester Harm Buijer voerde namens de gemeente Groningen de onderhandelingen met AAgrunol.

Hij heeft 'het allemaal niet scherp meer op het netvlies. Het is tenslotte tien jaar geleden en ik had toen nog meer te doen. Als dat bedrijf rot was, moest het natuurlijk weg, maar dan wel met behoud van zoveel mogelijk arbeidsplaatsen, want die hadden we nodig in het Noorden. Natuurlijk, er zouden arbeidsplaatsen verloren gaan, maar de gemeente eiste het behoud van een bepaald aantal banen, net als de vakbond.'

'In het contract verplicht AAgrunol zich tot handhaving van minstens negentig arbeidsplaatsen, ongeveer de helft van het totale aantal. Het kon mij niks verdommen of het Veendam of Delfzijl werd, als die werkgelegenheid maar in het Noorden bleef. Werkgelegenheid is toch belangrijk? Het was de tijd dat de strokartonfabrieken sloten. Ook andere bedrijven dreigden failliet te gaan.'

'Het is jaren geleden, toen dacht men nog niet aan het milieu zoals nu. Het moest wel een verantwoord bedrijf zijn, maar dat kon ook best. Van chemische zaken had ik trouwens geen verstand, daar had ik adviseurs voor. Ik ben wel een keer naar Engeland gegaan om bij net zo'n fabriek te kijken, in Cambridge. Daar voldeden ze aan de zeer hoge milieu-eisen. Dat was het bewijs dat het wel kon, als de fabriek er maar de kans toe kreeg. Ik heb toen in Den Haag uitgezocht welke subsidies we konden krijgen voor AAgrunol.'

Harm Buijer



Werkgelegenheid voorop

AAgrunol verhuist

AAgrunol begint in 1982 met de bouw van een nieuw bedrijfscomplex in Delfzijl. In 1983 verhuist het bedrijf en wordt de AAgrunol-vestiging in de Oosterpoort gesloten. Fisons Boots Company, de eigenaar van AAgrunol, verkoopt het bedrijf aan het Duitse concern Schering, ook een chemie- en bestrijdingsmiddelenfirma. Het bedrijf heet voortaan (en nog steeds) Schering Agro bv.

Hoewel AAgrunol bij haar verhuizing de gebouwen aan het Winschoterdiep schoon achtergelaten zou hebben, zijn er in december 1983 geruchten dat er mensen ziek geworden zijn. Ze hebben op het terrein en in de gebouwen rondgelopen om daar allerlei (koperen) leidingen en ander waardevol materiaal te slopen.

Naar aanleiding van deze gebeurtenissen komt er een voorlichtingsavond voor bewo-

ners van de Oosterpoort. Op deze buurtavond wordt afgedwongen dat twee leden van de Werkgroep AAgrunol zitting kunnen nemen in de provinciale projectgroep die de sanering van het AAgrunol-terrein voorbereidt en begeleidt. Tot een effectief meepraten in die groep komt het echter niet: de ambtenaren van VROM blokkeren dit. Ze zijn bang voor de bewoners als een 'vertragende factor'.

Ambtenaren van de provincie en gemeente protesteren tegen dit besluit, maar het helpt niet. 'Als de bewoners in de projectgroep komen te zitten, dan trekken wij ons terug', zegt VROM. Provincie en gemeente gaan overstag. De Werkgroep AAgrunol blijft het oneens met deze gang van zaken. Ze probeert via de Ombudsman haar recht te halen, maar deze concludeert dat VROM gelijk heeft.

Gevolg is, dat gemeente en provincie steevast informeel vooroverleg hebben met de Werkgroep. Op deze manier krijgen de bewoners alle informatie en kunnen zij hun opmerkingen over de aanpak van de sanering kwijt. Meestal vinden die vergaderingen direct na elkaar plaats. 'Dat was wel eens lastig,' herinnert Wout Veldstra van de gemeente zich, 'want soms dacht je, hebben we het daar of daar al over gehad of was dat tijdens de eerste bijeenkomst?'

Na de verhuizing denkt de gemeente nog dat een aantal loodsen op het terrein wel gebruikt kunnen worden. Maar daarvoor moet er dan wel waterleiding aangelegd worden. Brandweerman Wil Wester: 'De mensen van de waterleiding groeven gaten. Het kwik liep hen als het ware zo over de schep. Ze zijn onmiddellijk gestopt'. En Wout Veldstra vertelt: 'Toen we vervolgens de gebouwen wilden ontruimen, moesten er elektriciteitskabels uit de grond worden gehaald. Die werknemers van het elektriciteitsbedrijf kwamen een hoop rotzooi tegen; de volgende dag waren sommigen ziek'. Besloten wordt een hek om het terrein te zetten en niemand meer toe te laten.

Schrikbarende cocktail

Het adviesbureau IWACO krijgt opdracht om de vervuiling van gebouwen en bodem in kaart te brengen en uit te zoeken hoe het terrein weer bruikbaar kan worden gemaakt.

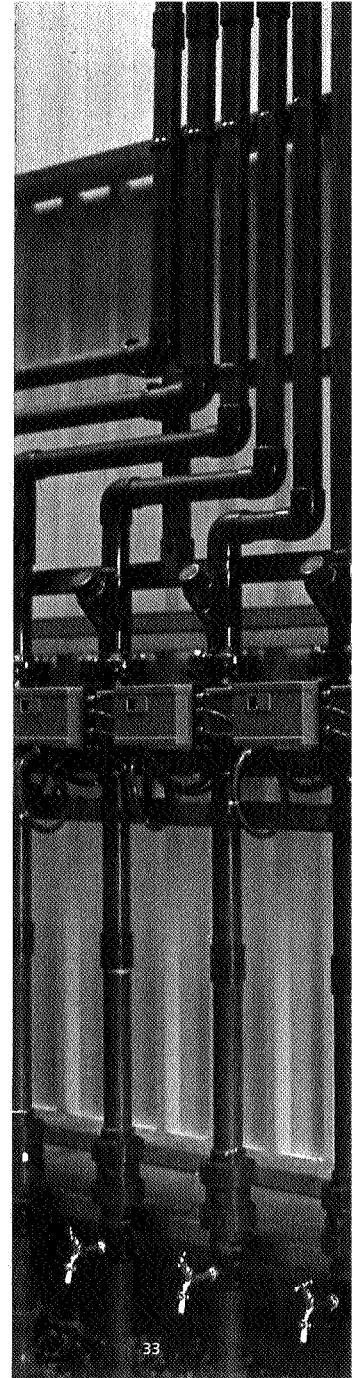
De AAgrunol vervuiling is uniek in de complexiteit van de verontreiniging. Het is één van de grotere gevallen van bodemverontreiniging in Nederland en bepaald geen routineklus.

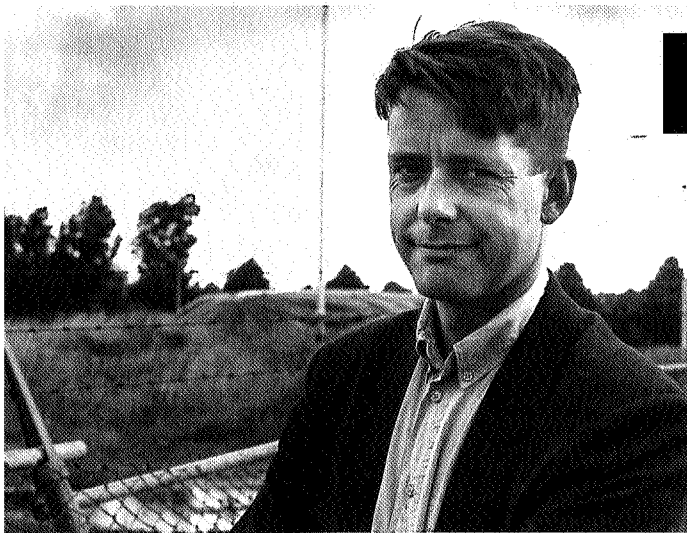
IWACO begint met het onderzoek van het grondwater en naar de vervuiling van de bodem. Stukjes steen en cement uit gebouwen, grond en grondwater van diverse plekken en op verschillende diepten worden onderzocht. De resultaten overtreffen de stoutste verwachtingen. Hoewel de gebouwen zijn schoongespoet toen AAgrunol vertrok, ligt hier en daar nog giftig stof. De viezigheid is doorgedrongen tot in de muren en vloeren van sommige gebouwen. Een paar voormalige opslagplaatsen zitten onder de bestrijdingsmiddelen.

In de grond wordt een schrikbarende cocktail van chemische troep gevonden. Alle stoffen die AAgrunol gebruikte worden gevonden, onder andere kwik, arseen, oplosmiddelen en bestrijdingsmiddelen zoals DDT. Een kleine veertigduizend kubieke meter grond blijkt in aanmerking te komen voor de twijfelachtige status van chemisch afval. Drieduizend kuub daarvan kun je zelfs puur vergif noemen. En dan is er nog ruim zeventigduizend kuub vervuilde grond die als 'gewoon' afval beschouwd kan worden. Geen meter van het terrein is helemaal schoon. Ook in de omgeving worden verontreinigingen aangetroffen, zij het in minder hoge concentraties. Giftig stof is naar naburige daken en tuinen gewaaid. In appels uit die tuinen zit teveel kwik.

Vervuild slib

Het slib in het Winschoterdiep is eveneens sterk verontreinigd, hoewel de situatie onduidelijk is omdat er baggerwerkzaamheden hebben plaatsgevonden. Er zit onder meer kwik in de bagger.





Wim van de Pol

De Werkgroep was berucht

Wim van de Pol is chemicus. Hij woonde jaren in de Oosterpoort en werd eind 1979 actief in de Werkgroep AAgrunol. Toen het bedrijf weg was, voerde hij als buurtbewoner overleg met de projectgroep bodemverontreiniging AAgrunol.

'Ik weet niet zeker, waarom VROM ons niet bij het overleg wilde hebben. Ik denk dat de mensen van VROM niet goed wisten hoe ze met buurtbewoners moesten omgaan; daar hadden ze geen ervaring mee en ook geen zin in. Dat doet de gemeente maar, zullen ze wel gedacht hebben. Ze waren waarschijnlijk ook bang om met een actiegroep geassocieerd te worden. Kijk, het Nieuwsblad van het Noorden was altijd geïnteresseerd in onze acties. Al voerden we iets uit met maar drie mensen; een briefje naar het Nieuwsblad en de volgende morgen stond het op de voorpagina. We hadden dus een zekere beruchtheid als actiegroep en dat schrok de ambtenaren van VROM af; die wilden het ambtelijk houden.'

'Gemeente en provincie vonden trouwens wel dat de bewoners tegenwoordigd moesten worden. Daarom hadden we een soort schaduw-overleg, naast het officiële overleg. Om negen uur 's morgens vergaderden wij met de gemeente, provincie en de milieu-inspectie. Om half elf losten de mensen van VROM ons af. We liepen ze vaak in de gang tegen het lijf: goedemorgen, groetten we dan. Echt, zo ging het. Daarna vergaderden ze nog eens anderhalf uur met VROM en dan kreeg je vaak een situatie van de hele vergadering tegen VROM. Wij konden dus niet zelf ons standpunt uitleggen; dat deed de gemeente voor ons. Die deed dat goed hoor, maar het was wel een rare toestand. Maar ja, VROM betaalde het grootste deel van het onderzoek en de sanering, dus hadden ze het laatste woord.'

Wout Veldstra: 'We zijn nu in discussie met VROM over hoe we de kanalen kunnen schoonmaken en wie die kosten betaalt. Maar VROM zegt 'wie zegt dat die vervuiling door AAgrunol komt? Dat komt toch ook van andere bedrijven?'. Wij zijn alle andere fabrieken langsgelopen en wij weten zeker dat 98 procent van die vervuiling door AAgrunol is veroorzaakt'.

Ook het grondwater is verontreinigd. Eerst lijkt het nog mee te vallen, want alleen onder het terrein wordt vuil grondwater aangeboord. Later blijkt dat het smerige water al tot zo'n veertig meter diepte is doorgedrongen. Bovendien sijpelt het langzaam in oostelijke richting. De totale hoeveelheid zwaar vervuild grondwater wordt geschat op 400 miljoen liter; daar kun je een tien meter diep bassin mee vullen, met een oppervlakte van acht voetbalvelden.

Ook omliggende bermen, tuinen en groengebieden worden onderzocht. Metingen aan stof op daken van gebouwen in de omgeving van AAgrunol leveren wisselende resultaten op. Ook in woningen is het stof bemonsterd, conclusie: het huis goed schoonmaken is voldoende. Naar aanleiding daarvan wordt besloten de bovengrond van de tuinen af te graven. De grond wordt op het AAgrunol-terrein opgeslagen in afwachting van de eigenlijke sanering.

Gatenkaas

Het is duidelijk dat er iets moet gebeuren. Maar wat en hoe? Het hele gebied afgraven of alleen de ergste plekken? Een andere mogelijkheid is isoleren. Dat betekent een stevige ondergrondse betonmuur om het hele terrein, zodat vervuild water niet meer weg kan sijpelen. Aan de onderkant wordt dat water tegengehouden door een slecht doorlatende laag keileem, op ongeveer tien

meter diepte. De bovenkant moet dan geasfalteerd worden. Het ministerie van VROM heeft een voorkeur voor deze - relatief goedkope - oplossing.

Maar gemeente en provincie vinden isolatie geen goed idee. Ten eerste blijft de verontreiniging daar liggen en je kunt nooit weten of er in de toekomst niet iets mis zal gaan. Ook kun je nooit meer op die plek wonen, dat zou te gevaarlijk zijn. Hooguit kan er een grote parkeerplaats op komen. VROM draait voor het grootste deel (90%) van de kosten op en heeft dus veel invloed, maar gemeente en provincie houden hun poot stijf.

Ondertussen bestudeert Job Schreuder van de Werkgroep AAgrunol de onderzoeksresultaten nog eens. Hij ontdekt, dat de isolerende keileemlaag in de grond helemaal niet waterdicht is. Uit de cijfers blijkt dat er water wegloopt; anders kan er nooit vervuiling op veertig meter diepte zijn aangetoond. Er zit dus een gat in het keileem. 'Een gat?' zegt Schreuder, 'noem het maar gerust een gatenkaas!' Met die ontdekking is de isolatievariant van de baan. Het dichtmaken van de gaten in het keileem is veel ingewikkelder en kostbaarder dan afgraven en bovendien is die methode niet erg betrouwbaar.

De verlaten fabriek blijft dus een paar jaar staan, met een hek eromheen om avontuurlijke kinderen te weren. Niet iedereen laat zich daarvoor afschrikken. Nieuwsgierige actievoerders van de Werkgroep AAgrunol nemen er een kijkje en treffen een soort spookruïne aan. De wind giert door de stoude fabriek en doet de luiken klapperen. Contouren van zwarte muren en gras dat over de stenen groeit. Het terrein ligt nog vol leidingen, buizen en oud ijzer, spul waar opkopers belangstelling voor tonen. Langzaam maar zeker wordt het terrein door nachtelijke bezoekers ontmanteld.

Wout Veldstra treft er 's morgens regelmatig sporen van diefstal: 'Ze groeven wel kabels op, voor het koperdraad. Er was niets tegen te doen. Ik heb wel eens mensen met schroevendraaiers betrappt. Ik heb ze gewaarschuwd en weggestuurd. Ook hebben er krakers in één van de panden gezeten tussen knalgele stofnesten; pure zwavel. Na een waarschuwing zijn ze daar weer vertrokken.' Veldstra vertelt dat AAgrunol op meer plaatsen in de stad heeft gezeten. Daar is onderzocht ook onderzoek gedaan naar vervuiling, onder andere aan het Lage der A en aan de Oosterhaven. Volgens Veldstra gaat het bij die andere AAgrunol-locaties om geringe verontreiniging. Niet erger dan elders in de binnenstad. Sanering is daar niet nodig in tegenstelling tot het echte AAgrunol-terrein.

De sloop begint

De Gedeputeerde Staten kiest voor de meest ingrijpende variant, namelijk alles afgraven tot maximaal een meter of zes diep. VROM gaat accoord, maar stelt als eis dat onderzocht moet worden of de afgegraven grond niet schoongemaakt en opnieuw gebruikt kan worden. Adviesbureau IWACO maakt een onderzoeksverslag en inmiddels kunnen de gebouwen van AAgrunol alvast gesloopt worden. Uit vloeren en muren worden monsters geboord en de meeste zijn zo vervuild, dat ze weg moeten. De gebouwen zijn meestal verwaarloosd en krakkemikkig, maar ook minder vieze en vervallen gebouwen gaan eraan, omdat ze op gifgrond staan.

De sloop is een primeur voor Nederland. Er zouden natuurlijk stofwolken kunnen ontstaan en dat stof kan giftig zijn. Daarom worden de gebouwen eerst grondig opgeruimd en wordt alle stof opgezogen. Bij de sloop wordt rekening gehouden met de wind en met een regeninstallatie worden de

Ferdi Hendriks werkt sinds 1986 bij IWACO als milieukundige. In dat jaar opende het bureau een vestiging in Groningen. Hendriks coördineert de afdeling milieu-studies, die zich bezighoudt met bodemonderzoeken en studies op het gebied van milieu-management.

'Het is jammer genoeg mislukt om de grond schoon te krijgen. Het onderzoek naar de reinigbaarheid van de grond heeft veel energie en tijd gekost, meer dan drie jaar. Die tijd was nodig om alle aspecten van de reinigbaarheid goed te bekijken. Het was ook de eerste keer dat er in Nederland zo uitgebreid werd gekeken naar grond die met een cocktail van bestrijdingsmiddelen was verontreinigd. Vooral die cocktail en de verschillende grondsoorten hebben de proef de das om gedaan.'

'Uit het eerste laboratorium-onderzoek bleek, dat de grond in principe goed reinigbaar zou kunnen zijn. Toen zijn op diverse plaatsen op het terrein vuile, minder vuile en extreem vuile partijen grond ontgraven. Daarbij is ook gelet op verschillen in samenstelling, met zowel zand als klei. Deze partijen zijn in drie verschillende installaties behandeld om te kijken in hoeverre de verontreinigingen eruit gehaald werden. Dit lukte weliswaar gedeeltelijk, maar niet genoeg om de grond echt schoon te krijgen, en dat was oorspronkelijk het streven.'

'In 1990 werd duidelijk dat de grond niet te reinigen was. Toen bleef er niets anders over dan de grond op te slaan in een depot. De provincie was al op zoek naar een geschikte plek. Vroeger zou zo'n partij naar het buitenland, meestal Oost-Duitsland, zijn gegaan. Maar dat wilden we niet meer. Er is nog geprobeerd de grond op te slaan in een speciaal daarvoor in te richten depot bij Delfzijl. Daar zou een goede, stabiele opslagruimte



Ferdi Hendriks

Het is
jammer
genoeg
mislukt

worden gebouwd, waar ook schoonmaakactiviteiten zouden plaatsvinden. Op zich was dat een prima locatie, die voor het Noorden ook de nodige werkgelegenheid zou betekenen. De AAgrogrond zou daar apart worden opgeborgen onder stevige folies, zodat je er over een paar jaar nog bij zou kunnen als er wel geschikte reinigingstechnieken zijn.'

'De reinigingstechnieken zullen de komende jaren steeds beter worden. Daarvoor is nog veel onderzoek nodig, met name naar biolo-

gische technieken. Ik ben ervan overtuigd dat we over tien jaar allerlei beestjes hebben die dit soort verontreinigingen 'opeten' en onschadelijk maken. Uiteindelijk zal de natuur de troep die wij maken opruimen, alleen kost dat tijd, veel tijd. Een mooi vooruitzicht, nietwaar?'

gebouwen nat gehouden om de stofontwikkeling tot een minimum te beperken. Voor de zekerheid neemt men tijdens de sloop steeds metingen om mogelijk giftige stof in de lucht te lokaliseren, zowel op als buiten het terrein.

De sloop verloopt onder toezicht van de Arbeidsinspectie, de Bedrijfsgezondheidsdienst en IWACO. Er zijn geen onverwachte problemen. Alleen bij het afbreken van de schoorsteen is stof niet te vermijden en een keer valt een zware goederenlift onverwacht dwars door drie verdiepingen heen.

Proefsanering

Op 21 maart 1987 komt minister van VROM Ed Nijpels naar het AAgrunol-terrein om de proefreiniging feestelijk te starten. Vier aan-

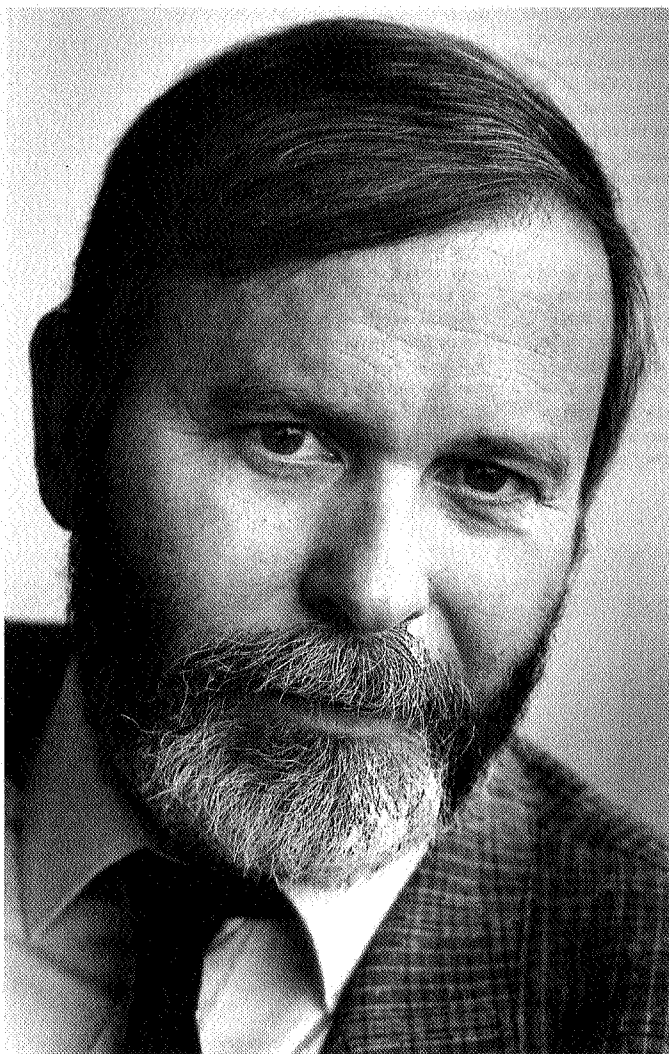
nemers onderzoeken onder begeleiding van de provincie, in hoeverre de vervuilde grond schoongemaakt kan worden. Er zit zowel klei als zand in de bodem van het AAgrunol-terrein. De klei laat zich niet schoonmaken; het gif zit er te stevig aan gehecht. Verbranden zou een oplossing zijn geweest, maar is onmogelijk vanwege bepaalde stoffen in de klei, waardoor bij verbranding het uiterst giftige dioxine kan vrijkomen.

De proefreiniging lukt niet vanwege de complexiteit van de bodem - een mengeling van zand en klei - en door de onvoorstelbare cocktail van verschillende chemische stoffen. Een deel van de zandgrond is wel grotendeels te reinigen, maar niet voor 100%. Dat eindresultaat is nergens te gebruiken en zal ook gestort moeten worden. Wout Veldstra van de gemeente Groningen heeft geen

goede herinneringen aan de proefsanering. 'Het werk vlotte in eerste instantie helemaal niet en ik had wel van die vier aannemers af gewild. Het werd toch niks en ondertussen onderzochten we al andere saneringsmogelijkheden. Maar VROM wilde dat we door gingen; zij hadden er al drie miljoen gulden inzitten.' De projectgroep besluit uiteindelijk verder geen reiniging uit te voeren en te adviseren alle vervuilde grond af te graven en te storten. Provincie, gemeente en VROM gaan accoord en de provincie gaat op zoek naar een goede locatie voor opslag. Dat blijkt niet eenvoudig. Na lang zoeken wordt een oplossing gevonden: licht vervuilde grond gaat naar de Stainkoel'n (tussen Groningen en Hoogezand) en de zwaar verontreinigde grond wordt opgeslagen bij Rotterdam. ■



Sloop AAgrunol-gebouwen



Op het bordje van de provincie

Jan Stellema is nu hoofd afdeling Bodem en Afval bij de provincie Groningen. Hij houdt zich sinds 1974 met AAgrunol bezig.

'Ik heb met AAgrunol te maken gehad in allerlei fasen. In 1974 kwam ik bij de gemeente. Ik hield mij voornamelijk bezig met de hele Hinderwet-procedures. Toen kwamen ook de eerste geregelde contacten met de buurtbewoners; heel veel vergaderingen in buurthuis de Polderij. In 1978 ging ik bij de inspectie Milieuhygiëne werken. Daar heb ik me vooral beziggehouden met de waterproblematiek - kwiklozingen en de waterzuivering -, met de start van de bodemonderzoeken en met de verplaatsingsoperatie. In 1986 ben ik verhuisd naar de provincie. Daar werd ik voorzitter van de projectgroep bodemverontreiniging AAgrunol.'

'Ik heb de aandacht voor bodemsaneringen in de loop der jaren zien groeien. 1981, Lekkerkerk. Daarna moesten provincies een inventarisatie maken van bodemverontreinigingsgevallen. AAgrunol stond hier bovenaan het lijstje. Het eerste grote onderzoek bij AAgrunol is uitgevoerd door het Laboratorium voor Grondmechanica uit Delft. Hun onderzoek was gedegen, maar te wetenschappelijk; de provincie kon er in de praktijk niets mee. Je moet niet vergeten dat het de begintijd van bodemonderzoeken was, allemaal pionierswerk. Toen kwam IWACO in beeld.'

'In de loop van de jaren, van 1982 tot nu, zijn er gigantisch veel rapporten verschenen. Je kunt het zo gek niet bedenken of het is onder-

Jan Stellema



zocht; bodem, grondwater, stromingsmodellen, grondproeven, deurmattenonderzoek, tuinen/fruit/groente, stofonderzoek op daken, Oosterpoort, slib in het kanaal....
Waarom zoveel onderzoek? Je hebt hier geen mooie egale verontreiniging. Op het AAgrunol-terrein zijn overal dumps, op diverse locaties werden andere productieprocessen uitgevoerd, steeds met andere chemische stoffen. Ook is er heel lang uitstoot van giftige stoffen via de lucht geweest, die her en der weer neersloegen. En je had de lozingen via het riool. Kortom, er is sprake van een cocktail aan stoffen en een enorme verscheidenheid aan verontreinigingsmogelijkheden.'

'Op basis van de eerste onderzoeken dachten we dat de vervuiling tamelijk geïsoleerd was. Maar de Werkgroep AAgrunol heeft ons er toen - terecht - op gewezen, dat het grondwater veel dieper verontreinigd was, omdat de kleilaag niet afsluitend was. IWACO heeft dat later ook toegegeven. Uit al die onderzoeken moesten op een gegeven moment conclusies getrokken worden. Daarvoor hebben wij het zogenoemde

multi-criteria-analysemodel gehanteerd, waarin met zoveel mogelijk factoren rekening werd gehouden. Daaruit volgden acht verschillende saneringsvarianten, van helemaal isoleren tot compleet afgraven. Isoleren van de vervuiling op de bestaande plaats - waar VROM aanvankelijk een voorstander van was vanwege de lagere kosten - zou betekenen, dat je dit gebied maar heel beperkt kunt gebruiken. De projectgroep koos daarom uiteindelijk voor de meest verregaande variant, namelijk alle vervuilde grond afgraven.'

'Provincie en gemeente gingen accoord met dit voorstel, maar toenmalig milieuminister Nijpels wilde dat eerst de reinigbaarheid van de grond onderzocht werd. Op zich vond ik dat een prima idee, maar toen lag het probleem weer op het bordje van de provincie. Wij moesten dat allemaal maar uitzoeken en daardoor duurde het nog langer. De provincie maakte toen diverse plannen, die VROM eerst afkeurde omdat ze te duur waren. Vervolgens moesten we met aannemers onderhandelen over de technische en financiële mogelijkheden. Vergeet niet dat zo'n

klus nog nooit in Nederland was voorgekomen. Die touwtrekkerij heeft drie jaar geduurd.'

'Uit die proefsanering bleek dat reinigen niet haalbaar was. Toen is het definitieve saneringsplan gemaakt voor afgraven en opslaan van de vervuilde grond, in combinatie met grondwatersanering. Met het zoeken naar een locatie om de grond op te slaan is weer veel tijd heen gegaan. We hebben mogelijkheden onderzocht in en om de stad, bij Dorkwerd, bij Leeuwarden, bij Noorderhogebrug, bij de Stainkoe'n, in de Eemshaven, bij Delfzijl. Dat bleek allemaal niet haalbaar.'

'Min of meer bij toeval zijn we toen in Rotterdam terecht gekomen. Als dat niet gelukt was, had de provincie in Groningen zelf een plaats moeten aanwijzen, met alle protesten vandien. Gelukkig is het niet zover gekomen. De sanering van het AAgrunol-terrein gaat dan nu echt beginnen. Ik ben er al bijna 20 jaar mee bezig; een soort levenswerk.'

